

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

УДК 782.91(477)

DOI 10.32461/2226-3209.1.2023.277667

Цитування:

Афоніна О. С. Балет «Маленький принц» у постановці Радуги Поклітару: особливості втілення класики. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2023. № 1. С. 209–215.

Afonina O. (2023). "The Little Prince" Ballet Performed by Radu Poklitaru: Features of Implementation of Classics. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 1, 209–215 [in Ukrainian].

Афоніна Олена Сталівна,
доктор мистецтвознавства, професор,
професор кафедри хореографії
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0003-1627-6362>
aolena7@gmail.com

БАЛЕТ «МАЛЕНЬКИЙ ПРИНЦ» У ПОСТАНОВЦІ РАДУ ПОКЛІТАРУ: ОСОБЛИВОСТІ ВТІЛЕННЯ КЛАСИКИ

Мета статті полягає в розкритті художніх образів у балетній виставі «Маленький принц» Радуги Поклітару з музикою В. А. Моцарта й українських колискових у виконанні Марії Пилипчак. **Методологія роботи** ґрунтується на культурологічному аналізі з елементами музикознавчого аналізу. Здійснений аналіз забезпечує знайомство з балетною виставою, постановкою якої відбулася на театральній сцені. На основі синтезування отриманих результатів дослідження встановлено закономірності сценічного розвитку во взаємодії хореографії, музики та візуалізації. Метод узагальнення дав змогу зафіксувати послідовність формування балетних образів, розкриття подій у діалозі з музикою і візуальним рядом. **Наукова новизна** роботи полягає в тому, що здійснено аналіз зазначеного балету Р. Поклітару. Розкрито взаємодію хореографії, музики, візуального ряду при втіленні філософської казки Антуана Сент-Екзюпері. Текст статті може бути використаним при підготовці лекції з викладання музично-теоретичних і музично-історичних дисциплін. **Висновки.** На основі аналізу балетної вистави «Маленький принц» Р. Поклітару розкрито музичні характеристики Маленького Принца, Троянди, Змія та інших дійових осіб. Сценічна єдність хореографії, музики, візуального ряду допомогла втілити художні образи в музично-театральному жанрі. Хореографія (елементи класики, вільні рухи, зображальність у рухах) підкріплена музичною емоційністю і візуалізацією. Візуальний ряд суттєво вплинув на передачу філософії та змісту літературного джерела. Драматургія балету підкорена сюжетному розвитку. Музична основа балету стала ґрунтом для втілення художніх образів у балетні: твори Моцарта (симфонія №1, Фантазія ре-мінор, Концерт для фортепіано з оркестром №23, 2 частина) й українські колискові.

Ключові слова: втілення класики, літературне джерело, фортепіанна музика, симфонія, фантазія, художній образ, Радуга Поклітару, балет «Маленький принц», Вольфганг Амадей Моцарт, українські колискові.

Afonina Olena, Doctor in Art Studies, Professor of the Department of Choreography, National Academy of Culture and Arts Management

"The Little Prince" Ballet Performed by Radu Poklitaru: Features of Implementation of Classics

The purpose of the article is to reveal artistic images in "The Little Prince" ballet performance by Radu Poklitar with music by V. A. Mozart and Ukrainian lullabies performed by Maria Pylypchak. **The methodology of the work** is based on cultural analysis with elements of musicological analysis. The performed analysis provides familiarity with the ballet performance, the production of which took place on the theatre stage. Based on the synthesis of the obtained research results, the regularities of stage development in the interaction of choreography, music, and visualisation were established. The method of generalisation helped to record the sequence of formation of ballet images, disclosure of events in dialogue with music and visual series. **The scientific novelty of the work** lies in the fact that the analysis of the said ballet by Radu Poklitaru has been conducted. The interaction of choreography, music, and visual series in the embodiment of the philosophical fairy tale by Antoine Saint-Exupéry is revealed. The text of the article can be used when preparing a lecture on teaching music-theoretical and music-historical disciplines. **Conclusions.** Based on the analysis of "The Little Prince" ballet performance, the musical characteristics of the Little Prince, Rose, Snake and other actors were revealed by Radu Poklitaru. The stage unity of choreography, music, and visual series helped embody artistic images in the music-theatre genre. Choreography (elements of classics, free movements, imagery in movements) is supported by musical emotion and visualisation. The visual series significantly influenced the transmission of the philosophy and

content of the literary source. The dramaturgy of the ballet is subordinated to the plot development. The musical basis of ballet became the basis for the realisation of artistic images in ballet: Mozart's works (Symphony No. 1, Fantasia in D minor, Piano Concerto with Orchestra No. 23, Part 2) and Ukrainian lullabies.

Key words: embodiment of the classics, literary source, piano music, symphony, fantasy, artistic image, Radu Poklitaru's "The Little Prince" ballet, Wolfgang Amadeus Mozart, Ukrainian lullabies.

Актуальність теми дослідження. Про балети, балетну музику пишуть фахівці різних спеціальностей. Театрознавці розглядають виставу крізь призму сцени, сценічної дії, виконавських рішень. Музикознавці торкаються музичного супроводу як форми художнього втілення образів і подій, закономірностей розвитку музичного матеріалу відповідно до змісту вистави. Але більше за все публікацій, пов'язаних з прем'єрними виставами. Тому вивчення балетних вистав, зокрема балету Раду Поклітару «Маленький принц» за сюжетом відомого філософсько-поетичного твору під виглядом дитячої історії Антуана де Сент-Екзюпері, є актуальним і перспективним.

Аналіз досліджень і публікацій. Про прем'єру балету «Маленький принц» як досить неординарне рішення Раду Поклітару було написано багато статей (А. Архіпова, О. Вергеліс, Т. Поліщук, К. Рилев, О. Чепалов). Знаний українських театрознавець Олександр Чепалов порівняв балет з іншими численними інтерпретаціями А. де С.-Екзюпері «Маленького принца». На його думку, вистава в Мюнхенському театрі на Гертнерплац, яку зробив німецький танцюрист і хореограф Ханс Хеннінг Паар (Hans Henning Paar), виявилася трохи дивною через те, що постановник побачив «дитячий балет у стилі контемпорарі та контактної імпровізації (так, наприклад, вирішені дуети Лютчика та Маленького Принца)» [7]. Хореограф використав «вишукану, але дещо споглядальну музику Еріка Саті, земляка Екзюпері» [7]. Критик вважає, що «з романтичними польотами у виставі проблема, і з бажаною балетною класикою теж. Найкраще запам'яталася гнучка Змійка – винуватиця загибелі головного героя» [7].

На харківській сцені французький хореограф Йохан Нус поставив балет «Маленький Принц» (2016) з класичною хореографією, яка часто не відповідала змісту. Приміром, «п'яниця вправно виконував балетні трюки, які й тверезому віртуозу не подолати. Змійка зовнішніми формами та пластикою пародійно була схожа на крокодила, а Маленького Принца танцювала переодягнена класична балерина» [7]. На думку вченого, «задум Раду Поклітару та його мистецький продукт, як завжди, підкорюють стрункості і довершеності. У цій не по-дитячому сумній

історії філософія тільки замаскована під казку. Й усе в ній визначає музика» [7].

Цікаві спостереження щодо вибору музики для балетної вистави знаходимо в іншій публікації. К. Рилев звернув увагу на спогади Раду Поклітару й Антуана де Сент-Екзюпері. Раду Поклітару розповідав виданню «Фокус», що йому наснилася музика симфонії восьмирічного Моцарта як основа для сюжету «Маленького принца». В Екзюпері в книзі «Планета людей» описано зустріч із хлопчиком, який нагадав йому гладке чоло, пухкі ніжні губи, обличчя музиканта, ніби маленького Моцарта, як маленького принца з казки [6].

У балеті Поклітару є неперевершений відеоконтент Ольги Нікітіної. Завдяки візуальності розкривається зміст літературного джерела та динамізуються характери балетних образів. Тому звернулися в статті до джерел, у яких вивчали сучасні технології в балетних виставах та визначали їх вплив на розвиток хореографії і взаємодію між хореографією та розкриттям змісту. Знайдено цікаві факти. Американський хореограф Мерс Каннінгем уперше використав комп'ютерну програму LifeForms, щоб поставити виступ для своєї трупи (1989). Він керувався тим, що це танці майбутнього, певний виклик людській природі [8]. Програма давала змогу хореографові експериментувати з танцювальними формами нескінченну кількість разів без вимотування танцюристів. Крім того, програма давала можливість у 3D дослідити й моделювати варіанти руху людського тіла, незважаючи на особливості координації. Для шанувальника ламаного абстрактного танцю Каннінгема такий підхід став справжньою знахідкою, а для нашого дослідження – спробою додатково розкрити художні та балетні образи у виставі Поклітару.

Мета статті полягає в розкритті художніх образів у балетній виставі «Маленький принц» Раду Поклітару з музикою В. А. Моцарта й українських колискових у виконанні Марії Пилипчак.

Виклад основного матеріалу. До балетів з музикою різних авторів відноситься балет Раду Поклітару «Маленький принц». Хореограф поставив його з неперевершеною класикою В. А. Моцарта й українськими колисковими у виконанні Марії Пилипчак. Раду Поклітару

зізнався, що музика Моцарта довго чекала втілення в балеті. Майбутній балет із цією музикою мав передбачувану назву «Дитинство». Оскільки історія Екзюпері емоційна, не проста, то й «коктейль» Екзюпері, музики Моцарта й українських коліскових від Марії Пилипчак, на думку хореографа, оформив багат шаровість вистави [3].

Чи є це новацією, чи то є давня традиція. З давніх часів можновладці розважалися виставами за участі музикантів і танцюристів. Згадуючи історію балетного мистецтва, можемо констатувати, що із цих заходів балет розвинувся і поступово виокремився в самостійний жанр. Музичний супровід вистав був складеним із фрагментів чи творів різних авторів. Це було не дивним, оскільки вистава більше нагадувала концерт-розвагу, де могли взяти участь і можновладці. Тому вистави не завжди були сюжетними. У XVII столітті форми французьких театральних танців мали підкорений і супроводжувальний дійству характер, а музика призначалася для бальних танців. Коли композитор і скрипаль Жан-Батист Люллі був призначений суперінтендантом музики короля Людовика XIV (1661), а далі майстром музики королівської родини (1662), ситуація змінилася [8, 120]. Люллі написав алегоричний балет про Короля. Образ короля та його оточення нагадували сонце і зірки. Алегорії містили натяки на образ короля з міністерським оточенням.

Традиція використання музичних фрагментів різних авторів залишилася і до сьогодні. Музика для невеликих балетів одного вечора чеського танцівника й хореографа Іржі Кіліана включає широкий спектр від фольклорних зразків до класики Вольфганга Амадея Моцарта чи мінімалізму Стівена Райха. Майже безсюжетні балетні історії з нестандартними рішеннями в хореографії та сценічних втіленнях розкриваються з музикою абсолютно різних за стилем і часом композиторів. Часто в цих балетах домінують просто балетні рухи, танцюристи демонструють театральність і музику вибирають абсолютно різну. Не винятком є балети Раду Поклітару з музикою різних авторів, фрагментів популярної чи народної музики в балеті «Дош» – музика Й. С. Баха і мелодії народів світу. Сюжет теж досить вільний.

Дії балету «Маленький принц» розвиваються відповідно до філософської історії Екзюпері. Перша сцена розпочинається з появи літака. Лютчик-оповідач здійснив аварійну посадку в пустелі Сахара через поломку двигуна в літака. Візуальний ряд у

балеті цю поломку пов'язує з грозою, бурхливою негодою з громом і блискавками, потужними хмарами, шквальним вітром. Яскрава картина природного катаклізму на екрані та дивовижний літак – у простих рухах-кроках танцівників. Хо́да й біг артистів по сцені зі шматками розваленого літака віддзеркалюють наслідки зустрічі літака та стихії, але досить ілюстративно. На музичній кульмінації, з наслідуванням в музиці гуркоту грому, літак розвалився на дрібні шматочки. Спробуємо з'ясувати відповідність музики Моцарта розвитку художніх і балетних образів. Якби ця вистава була призначена для дорослих, скоріше за все, музика б не відповідала змісту. Але Раду не дарма вибрав для перших картин Першу Симфонію восьмирічного Моцарта.

Події цієї сцени балету представлені в казково-фантастичному вигляді, тому музика маленького генія є ритмічно-ілюстративним супроводом. Музика не втілена в хореографії, вона має супроводжувальний характер. Прості ходи в мелодії по тризвуках, чіткий ритм – усе це зручно для танців, для хореографії. Цікаво, що Моцарт написав цю симфонію в Лондоні під впливом музики Йоганна Крістіана Баха (сина Себастьяна).

Музика Моцарта, танець, візуальний ряд, по суті, контрапункт, нагадують одночасний рух кількох самостійних пластів, але утворюють гармонійне ціле. Артисти під музику, із включенням неординарного візуального ряду передають події першоджерела. Філософські спостереження в критика К. Рилева щодо зовнішньої і внутрішньої оболонки літака та образу Маленького Принца: коли літак, складений з «геометричних фігур», з пропелером, який крутить один із танцівників, розвалюється, це ніби розвалюється зовнішня оболонка, «назовні виривається внутрішній світ письменника» [6]. Крім того, у пустелі Пілот зустрічає своє альтер-его в образі Маленького Принца – золотоволого хлопчика в плащі зі шпагою [6].

Після аварійної посадки наступного ранку Лютчика розбудив тихий голосок з проханням намалювати вівцю. Здивований цією появою Лютчик намагається виконати прохання, але не може вгодити Маленькому Принцу. І тільки тоді, коли вівці ніби знаходяться в коробці, це подобається Принцові. Але вівця спить. Маленький Принц запитав лютчика про те, що їсть вівця. Він згадав свою квітку і хвилюється, чи не з'їсть її вівця. І Лютчик підтвердив, що вівці їдять усе, навіть колючі квіти [2]. Зіткнувшись із горем хлопчика, Лютчик обіцяв намалювати вівці намордник.

І тут слухачів чекало аудіально-візуальне свято – звучання ніжної колискової на тлі хатинки з якоїсь казки з маленькою овечкою. Від досить простої, невігадливої музики першої симфонії генія всі опинилися в приємній природній музичній атмосфері. Вона не просто переключила всіх з одного світу до іншого, вона сприяла розвитку подій. Колискова доречна для змісту, вона розриває ось той відсутній образ – образ тиші, дому, тепла й затишку. В одній з рецензій натрапляємо на її порівняння з образом Матері, Богородиці: «На відміну від книги, Раду Поклітару ввів нового персонажа – Матір. І вона – мати хлопчика, Мати Миру, Богородиця і твоя Батьківщина, і твоя рідна планета Земля – все в ньому є, через тексти старовинних українських колискових, через єдине Слово, якому дозволено тут звучати» [1]. «Музика Амадея Моцарта – уособлення мудрої чистоти і космічної гармонії любові, квінтесенцією чого є сам Принц. Колискові – це етніко-музична пуповина, яка пов'язує людину з дитинством. Музика – категорія емоційного несвідомого, і саме вона здатна прив'язувати нашу пам'ять не тільки до людей і місць, але й до давно забутих відчуттів, яким і є дитинство» [4].

Планета Принца зовсім маленька, її відкрив турецький астроном. На сцені зазначені рік відкриття (1909) і назва планети – «Астероїд В 612». Це представлено у візуальному ряді. Лютчик спостерігає за Принцем і поступово проникає в його життя. Ранок Принца починається із зарядки. Чомусь тут виникли паралелі із зарядкою Султана з балету «Аладдін» з авторською музикою українського композитора Олександра Родіна. У хореографії Принца рухи зарядки – це стрибки, відтискання, біг, що також перегукується з іншим казковим балетом. У музиці – це реприза сонатної форми першої частини симфонії; тобто тем експозиції, які супроводжували зовсім інші дії. Тому музика просто є фоном, на якій розвивається дія.

Принц щодня випалює баобаби, оскільки вони можуть згубити планету. Чистить вулкани, на яких можна приготувати собі яечню, стежачи за часом по сонцю. Баобаби в балеті ожили на екрані в об'ємній проекції. Вони рухаються, беруть активну роль. Їхні рухи взаємодіють з рухами Принца, коли він їх обробляє. Візуальний ряд радує очі глядачів, особливо дітей. Тут на думку спадають ілюстрації Екзюпері, де вся сторінка книги відображала планету з трьома баобабми, які зробили планету не придатною для життя. Коріння баобабів настільки розрослися, що з ними неможливо було справитися. Тому Принц

кожного дня працює з баобабми. Хореографія Принца проста: кроки, біг, нахили корпусу, рухи, що нагадують роботу в полі. Хоча є невеличкі фрагменти включення класики або спорту (шпагат). У музиці кадансові звороти підкріплені завершальними одночасними рухами рук і ніг у Принца. Виникають певні альянзи рухів ляльок. Ніби Принц не людина, а казковий герой, приміром, Піноккіо з дерев'яними кінцівками.

Під музику другої частини симфонії глядачі разом з Принцем можуть споглядати захід сонця. На сцені Маленький Принц просто перевертається вниз головою і сорок чотири рази поспіль бачить захід сонця. Середня частина симфонії *Andante* в чотиридольному розмірі, розміреному темпі. Наспівна мелодія має поступеневий висхідний і низхідний рух, що відповідає характерові споглядання Принца за заходом сонця. Хореографія в цій сцені не розвинена. Принц споглядає вниз головою і бачить своє відображення. Тож музика супроводжує споглядання, візуальний ряд формує гарний захід сонця.

Після спостереження за сонцем відбувається зустріч з Трояндою. Красива, грайлива, примхлива Троянда, на перший погляд, досить не захищена. Її лаконічне вбрання додає цього враження. Тільки розкішний бутон на голові робить її одночасно витонченою і жорсткою. Ця жорсткість щодо Принца втілюється і в хореографії. На тлі тієї самої мелодії із середньої частини симфонії №1 (*Andante*) Троянда кокетливо та вимогливо поводить з Принцем. Хореографічно номер побудований вишукано – у поєднанні класики та зображальності. Троянді холодно, спекотливо, не достатньо вологи, вона коле шипами Принца: органічно розривається весь спектр почуттів Принца і Троянди. Музика має супроводжувальний характер, оскільки рухи танцівників не підкорені мелодичним або ритмічним побудовам. Тільки завершальні, кадансові побудови частково представлені в хореографії. Після всіх забаганок Троянди втомлений Принц падає без сил, а вона безупинно сміється. В одному з фрагментів – Троянда з парасолькою. Це кокетливо. Згадуються інші сцени з балетів Поклітару, де парасольки мають різні значення. У балеті «Дош» вони символізують захист від складнощів, певну опору або просто романтику. В іншому балеті Поклітару *Queen of spades* існування багатьох парасольок, можливо, пов'язане з популярністю багатства та його досягненням. Хоча це більше

припущення, бо там вони, найімовірніше, романтичний антураж.

Після сцени з Трояндою слідує дуже важлива за змістом сцена, яка є продовженням і результатом попередньої. Принц виходить на сцену з валізою. Він зрозумів, що йому треба покинути свою планету, мандрувати з птахами, досліджувати зірки й шукати друзів. Цей зміст показаний у яскравому візуальному ряді: птахи, зірки, різні планети на тлі фіналу симфонії I Моцарта (Presto). Фінал дуже короткий і активний, що вдало збігається зі змістом зборів і передчуттям нових зустрічей.

Друга дія балету відбувається в мандрах Принца. Перша зустріч на крихітній планеті з монархом фіктивної імперії «Себе судити куди важче, ніж інших. Якщо ти зумієш правильно судити себе, значить, ти справді мудрий» [2]. Все відбувається на фоні Симфонії №46 (C-dur). Повільна тридольна музика Моцарта (Andante) відповідає змісту й передає атмосферу палацу монарха. За змістом він без оточення. У балеті його супроводжує двір. Монарх намагається підкорити Принца. Принц біля ніг його величності. Всі присутні повторюють рухи монарха, всі під його владою. Низхідні інтонації в мелодії струнних підкреслені затактом, що дуже вдало передає домінування сильного над слабким. Характерно для співвідношень верховенство – підпорядкування, король – свита. У рухах танцівників також домінують присідання на сильну долю, вставання – на слабку. До речі, це не відповідає змісту першоджерела, там монарх без імперії.

Наступні зустрічі Принца з ділком, п'яницею, бізнесменом, який володіє зірками, ліхтарником, що виконує вказівки без питань, географом. Усі персонажі зображені яскраво візуально й образно. Приміром, сцена з п'яницею витримана в червоних тонах з відображенням великих розмірів пляшки на екрані. А події передані також на тлі симфонії №46. Хореографічний діалог Принца і п'яниці дуже простий: переходи, пробіжки, розмахи руками. Птахи переносять принца далі до Ліхтарника. Музика та сама, як повільна розповідь історії Принца.

Після цього номера звучить яскравий фінал симфонії №46 Моцарта, і Принц тепер на зустрічі з Географом. Тут з'являється не проста конструкція на сцені, яка символізує віддалення від інших планет. Під жвавий темп головної теми Географ і птахи роблять рухи в ритмі теми. Географ порадив Принцу відвідати Землю, що він і робить. Тут звучить вдруге колискова: «Повішу колиску на в'ялину й сама

помандрую на Україну, буде дробен дощик накрапати й буде моє дитя забавляти» [5].

Принц висадився в пустелі, він вважав, що Земля безлюдна. Зустріч Принца і Змії не тільки важлива, а й захоплива. Зі слів Раду Поклітару, змії є втіленням біблійного диявола [3]. У балеті сила Чорного Змія – у його оточенні. Воно представлене зміями-жінками. Хоча в оповіді змії демонструє свою силу, просто огортаючи Принца. Тут жінки на чолі зі Змієм намагаються підкорити й поглинути Принца. Спочатку все зібрання туго сплітається навколо Принца, здається, що вони його повністю поглинули. Потім клубок розгортається у фантастичне тіло, звідти Принц виривається. Він намагається втекти, але не встигає і потрапляє до полону. І на повторювальній фразі Фантазії Моцарта (d-moll) Принц опиняється під владою змії-жінок, попереду Змії. Змії у першоджерелі каже: «Я розв'язую всі загадки» [2]. І в хореографії це представлено в пластиці Змія і його оточення. Вся сцена заворожує, неможливо відірватися від переглядів і прослуховування. Довершеність хореографічна доповнюється візуальністю чорно-білих костюмів танцівників.

Найбільше музичне втілення в хореографію саме в цій сцені. З перших тактів вступу (Andante, 1–11 такти) на глибоких утриманих басах, арпеджованих пасажах по звуках акордів Принц збігає по сходинках нової планети та роздивляється навкруги. Після вступу на тлі мелодії (Adagio) з акомпанементом Принц опиняється обличчям до Змії з її жіночим оточенням. Кожен чотиритакт має відгук у хореографії: закручування всієї зміїної групи навколо Принца. Далі на підкреслених секундових інтонаціях Принц виривається із цих «обіймів», але ненадовго. Ламана мелодія з втовкмачуваним ритмом, на зразок «мотиву долі», хроматичними сповзаннями у звучанні передає стан Принца, який перебуває в душевному розпачі, він розгублений. Рухи у всієї зміїної компанії наближені до класичних, хоча все ж і багато зображальності. Але для глядача кількісний склад симетричних рухів виявляється впливовим. З поверненням першої мелодії (12–19 тактів) зміїна компанія – у роздумі або заціпенінні, а на багатозначну фермату оживає. На звуки наступного фантазійного фрагменту змії збираються навколо Принца. Своїми рухами всі передають ритм музичного супроводу, а в кінці ніби заштамповують свої дії. Змії виокремлюється від загальної компанії та спостерігає за Принцем, який відчуває смуток, самотність.

Цей стан передано секундовими інтонаціями, інтонаціями питання, що закінчуються вигуком розпачу на зменшеному септакорді. Принц вільно рухається по сцені, класичні рухи радують очі глядачів. Змій перевіряє своє оточення, яке ворухиться відповідно до ритму музики. На кульмінації Змій опиняється над змійками, він стає головою цього зібрання. Він вищий за Принца, який втрачає класичні рухи, вони стають ламаними під музику. Повертається перша мелодія. Перед цим на швидкому довгому висхідному пасажі змійки зникають, а Принц опиняється під владою Змія. Поступово тиск Змії слабшає – і в музиці відбувається різка зміна – Allegretto, Ре мажор.

Ніжна, пісенна, тепла, іскриста веселощами тема, ніби з майбутніх опер, відкриває новий світ для Принца. Він натрапив на цілий ряд трояндових кущів. Він здивований і пригнічений тим, що колись подумав про унікальність своєї квітки. Весь розарій покидає сцену під голосний сміх. А в Моцарта легкі пасажі, які майже не відобразилися в хореографії.

Під музику вступу Принц згадує про Троянду (після мажору звучить однойменний мінор, повільний темп), формується класичний контраст. А на сцені на балконі Принц танцює під парасолькою. Троянда під балконом кокетливо рухається під розкладені акорди, майже передаючи тулубом їхній безперервний рух. На останньому пасажі Принц повертає парасольку Троянді, хоче з нею зустрітися, але вона зникає. І чути колискову. Її звучання ніби повертає з казки на землю: «Леле, леле, лелесенько, Засни ж, моє малесеньке, Будеш легко, сину, спати, Будеш здоров уставати» [5].

Принц засмутився, але з'явився Лис. Вони прекрасно порозумілися. У балеті складно передати класичні фрази з першоджерела, але візуальний ряд доповнює загальну картину. На тлі Концерту для фортепіано №23 Моцарта (друга частина, Adagio) розвиваються стосунки між Принцем і Лисом. У хореографії багато рухів на основі класики, але вони здебільшого є її стилізацією. У репрізі, коли Принц уже прощається з Лисом, на фоні Моцарта контрапунктом звучить ритм, що символізує перестук коліс. З'являється Троянда. Вона грається шипами. Принца супроводжує стрілочник. Лютчик випиває останній ковток води й жаліється Принцові, на що Принц відповідає, що в пустелі ховаються джерела [2].

У завершальний раз звучить драматична за змістом колискова «Спи, Ісусе, спи». У візуальному ряді «гортаються» миттєві сценки із життя Маленького Принца. На пунктирній

звуковій ниточці колискової Маленький Принц покидає глядачів і виставу, цілуєчи свою Троянду» [1].

Наукова новизна роботи полягає в тому, що здійснено аналіз балету Р. Поклітару «Маленький принц». Розкрито взаємодію хореографії, музики, візуального ряду при втіленні філософської казки Антуана Сент-Екзюпері. Текст статті може бути використаним при підготовці лекції з викладання музично-теоретичних і музично-історичних дисциплін.

Висновки. На основі аналізу балетної вистави «Маленький принц» Раду Поклітару розкрито музичні характеристики Маленького Принца, Троянди, Змія та інших дійових осіб. Сценічна єдність хореографії, музики, візуального ряду допомогла втілити художні образи в музично-театральному жанрі. Хореографія (елементи класики, вільні рухи, зображальність у рухах) підкріплена музичною емоційністю і візуалізацією. Візуальний ряд суттєво вплинув на передачу філософії та змісту літературного джерела. Драматургія балету підкорена сюжетному розвитку. Музична основа балету стала ґрунтом для втілення художніх образів у балетні: твори Моцарта (симфонія №1, Фантазія ре-мінор, Концерт для фортепіано з оркестром №23, 2 частина) й українські колискові.

Якщо перефразувати слова Екзюпері про зірки, балет Раду Поклітару «Маленький принц» буде для кожного своєю виставою: для тих, хто шукає нових відкриттів у мистецтві – цей балет один з них; для поціновувачів Екзюпері – оновлена літературна класика; для музикознавців – вивчення інструментальної музики В. А. Моцарта в музично-театральному жанрі.

Література

1. Архипова А. Чого не побачити очима. 5.11.2020. URL: <https://kyivdaily.com.ua/malenskij-princ/> (дата звернення: 25.12.2022).
2. Екзюпері А. Маленький принц. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=490> (дата звернення: 25.12.2022).
3. Інтерв'ю з Раду Поклітару «Маленький принц». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=XV56d5kkM3s> (дата звернення: 25.12.2022).
4. Кашперська Д. Балет «Маленький Принц». URL: <https://newsproteatr.blogspot.com/2020/10/Balet-Malenyki-Prync.html> (дата звернення: 25.12.2022).
5. Маленький принц. URL: https://www.youtube.com/watch?v=DoGjt_jYaJU&t=9s (дата звернення: 25.12.2022).
6. Рилев К. Сповідь чоловіка. Чим зачепив український шоу-балет «Маленький принц».

Kyivmodernballet. 31.10.2020. URL: <https://kyivmodernballet.com/news/media/yspoved-muzhchyni-chem-zatsepyl-ukraynskyi-shou-balet-malenkyi-prynts> (дата звернення: 25.12.2022).

7. Чепалов О. Вражаючий «парад планет». «Маленький Принц» — нова робота «Київського Модерн Балету» з хореографією Радю Поклітару. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/kultura/vrazhayuchyuparad> (дата звернення: 25.12.2022).

8. Cunningham Merce. American dancer and choreographer. URL: <https://www.britannica.com/biography/Merce-Cunningham> (дата звернення: 25.12.2022).

9. Mozart – Symphony No. 1 in E flat, K. 16 [complete]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=b4IXXpTHjok> (дата звернення: 25.12.2022).

References

1. Arkhipova, A. What cannot be seen with the eyes. 5.11.2020. Retrieved from: <https://kyivdaily.com.ua/malenkij-princz/> [in Ukrainian].

2. Ехуперу, А. The Little Prince. Retrieved from: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=490> [in Ukrainian].

3. Interview with Radu Poklitaru «The Little Prince». Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=XVs6d5kkM3s> [in Ukrainian].

4. Kashperska, D. Ballet «The Little Prince». Retrieved from: <https://newsproteatr.blogspot.com/2020/10/Balet-Malenkyi-Prync.html> [in Ukrainian].

5. The Little Prince. Retrieved from: https://www.youtube.com/watch?v=DoGjt_jYaJU&t=9s [in Ukrainian].

6. Rylev, K. Confession of a man. What touched the Ukrainian show-ballet «The Little Prince», October 31, 2020. Retrieved from: <https://kyivmodernballet.com/news/media/yspoved-muzhchyni-chem-zatsepyl-ukraynskyi-shou-balet-malenkyi-prynts> [in Ukrainian].

7. Чепалов, О. Impressive «parade of planets». «The Little Prince» is a new work by «Kyiv Modern Ballet» with choreography by Radu Poklitaru. Retrieved from: <https://day.kyiv.ua/uk/article/kultura/vrazhayuchyuparad> [in Ukrainian].

8. Cunningham Merc. American dancer and choreographer. Retrieved from: <https://www.britannica.com/biography/Merce-Cunningham> [in English].

9. Mozart – Symphony No. 1 in E flat, K. 16 [complete]. Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=b4IXXpTHjok> [in English].

*Стаття надійшла до редакції 05.01.2023
Отримано після доопрацювання 07.02.2023
Прийнято до друку 14.02.2023*